

Schriftuitleg Remonstrantse Gemeente Eindhoven, 7 juni 2015.

Teksten: Ez. 16 en Mc. 5

Met de tekstkeuze heb ik niet echt reclame gemaakt voor de Bijbel. De passage uit Ezechiël is misschien niet eens zo 'n moeilijke en onbegrijpelijke tekst, maar de verpakking is niet echt handig.

De gedachtegang is vertrouwd en verloopt als volgt. De Levende doet zijn beklag bij zijn volk. Hij heeft het ooit uitverkoren en er een verbond mee gesloten. Dat had het begin kunnen zijn van iets moois. Maar de klad kwam erin. Het uitverkoren volk raakte verwend en ging slordig om met het verbond. Uiteraard komt dit het volk duur te staan. Nadat het echter voldoende heeft geboet voor zijn ontrouw komt de Levende tot inkeer en opent hij weer zijn hart en zijn huis. Eind goed al goed. - Totdat het weer mis gaat, want deze cyclus van uitverkiezing, ontrouw, verwerping en ontferming is een vast patroon in het zogenaamde Oude Testament.

Zo gezien is het zestiende hoofdstuk van de vierde grote profeet glashelder. Waarmee nog niet is gezegd, dat we het slikken als zoete koek.

De wrevel en wrijving die we voelen worden vooral opgeroepen door de beeldspraken, die komen uit een cultuur die mijlenver verwijderd is van de onze. De schrijvers en lezers uit de tijd van Ezechiël (de zesde eeuw voor het begin van de jaartelling) zouden het niet in hun hoofd halen - om maar iets te noemen - om God een "Paradijsvogel" te noemen die wil "dat wij alles uit ons leven halen". Nee: God wordt voorgesteld als een norske man (ja: man) met, als het erop aan komt, een klein hartje. Deze man heeft het te stellen met een volk dat op zijn beurt wordt voorgesteld als een puberale, grillige jonge vrouw die zich laat leiden door een in de war geraakte hormonenhuishouding. Het is de man die in deze relatie het hoofd erbij moet houden, die telkens weer over zijn hart moet strijken. Nee. Vrouwvriendelijk is het allemaal niet, qua beeldspraak.

Naast deze vrouwvijandige metaforen roept ook de zwart-wit-tekening van het verschijnsel 'afgoderij' verzet op. De strijd tussen de ene ware God enerzijds en de vreemde of andere goden anderzijds, die een rode draad vormt in het zogenaamde Oude Testament – deze strijd wordt nogal simpel voorgesteld. Vanuit ons standpunt gezien zou je de vechtersbazenmentaliteit van de profeten kunnen zien als geborneerdheid en onverdraagzaamheid. Het was waarschijnlijk een 'Kulturkampf' die ook tot cultuurvernietiging leidde, vergelijkbaar met de strijd van onze missionarissen en zendelingen tegen de culturen van vreemde volkeren (al moeten we ook uitkijken voor een karikatuur van de zendingsgeschiedenis wat dit betreft) en misschien zelfs met de misdadige mallotigheid van de Taliban en IS.

***

Kortom: de Bijbel laat zich hier van zijn vrouwvijandige en intolerante kant zien. Maar zelfs los hiervan strijkt de beschrijving van de relatie tussen god en mens ons tegen de haren in. Je kunt moedeloos worden van dat voortdurend bestraffende van de bijbel, van dat hameren op schuld en boete. De Bijbel praat ons soms regelrecht de put in. Met ons mensen komt het nooit meer goed, tenzij god zich zuchtend en berustend over ons ontfermt. Het is een voorstelling van de verhouding tussen god en mens, waar we in de vrijzinnigheid met een grote boog omheen lopen – omdat we uitgaan van een meer rooskleurig zelfbeeld en meer oog hebben voor onze lichtjiden en sterke kanten. Wij zijn geen slaaf van de zonde, maar hebben ons zelf in de hand.

Dat optimistische mensbeeld is voor mij één van de redenen om remonstrants te zijn – evenals de keerzijde ervan trouwens. Die keerzijde is, dat we onszelf als mensen dan ook serieus moeten nemen, dat we de verantwoordelijkheid niet van ons af mogen schuiven en dat we onszelf ook geregeld de spreekwoordelijke schop onder het hier niet bij name te noemen lichaamsdeel moeten geven. Kortom: als wij mensen tot veel goeds in staat zijn, als wij ons zelf in de hand hebben, moeten we ook de hand aan de ploeg slaan. "Mijn god" is geen betuttelaar.

Mensen zijn echter meer dan moedige, mondige wezens. Als we, om in termen van onze recente mediacampagne te spreken, alles uit onszelf hebben gehaald qua zelfstandigheid en verantwoordelijkheid (en dat moeten we en we kunnen niet anders); als we de bitter-zoete weg van de zelfstandigheid en autonomie ten einde zijn gegaan, als we onze vermogens en talenten hebben ingezet en volop hebben benut: dan blijft er altijd iets over wat duidt op een tekort en een zwakte, waardoor we op anderen zijn aangewezen en van hen afhankelijk zijn. Ja: vaak staan we alleen maar zo sterk en stabiel in het leven, omdat anderen ons ongemerkt steunen – aldus Kierkegaard. Zonder die anderen zouden we nergens zijn.

Ook dat besef hoort bij onze remonstrantse traditie en hoort erin thuis. Het aangewezen zijn op de ander, de afhankelijkheid, de hieruit voortvloeiende afhankelijkheid: ze zijn niet weg te vlakken uit ons bestaan, al zal dit alles naar gelang de levensfase en de situatie waarin we verkeren een verschillend accent en een ander gewicht krijgen.

***

Deze twee, van elkaar onlosmakelijke aspecten van ons bestaan: de zelfstandigheid en de afhankelijkheid, worden meteen al bij onze geboorte gemarkeerd en met rituelen omgeven. Staat u mij een kleine ontwikkelingspsychologische uitweiding toe.

Als we de baarmoeder verlaten wordt de navelstreng doorgeknipt en krijgen we, zo nodig, een tik op ons achterste om ons ertoe te bewegen zelfstandig adem te halen. Het is de eerste, ogenschijnlijk kleine maar feitelijk reusachtige, stap op weg naar volwassenheid, later gevolgd door het spenen en door het toekennen van een eigen bed waarin je in je eentje ligt te spartelen, in plaats van aangevlijd tegen de borst van je moeder.

Omdat het echter maar een eerste stap is en wij nog steeds lichamelijk en mentaal afhankelijk zijn volgen er andere handelingen: het kleden en omgeven met warmte. Wat hier ogenschijnlijk slechts een kwestie van reflexmatige, puur lichamelijke zorg lijkt, is in feite een initiatieritueel. We worden opgenomen in de gemeenschap en de cultuur. Deze gemeenschap biedt geborgenheid. Ze vervangt echter niet de baarmoeder. Die hebben we eens en voor al achter ons gelaten. Deze gemeenschap is een verbond van tot vrijheid geroepen en voorbestemde mensen. Op de eerste stap op weg naar zelfstandigheid volgt een nieuw soort geborgenheid, een geborgenheid die niet ten koste gaat van zelfstandigheid, doch deze insluit, erop voortbouwt en ten dienste van haar zal staan en haar tot volle wasdom zal brengen.

Kortom: bij onze geboorte wordt, door verschillende reeksen van handelingen, zowel de zelfstandigheid als de afhankelijkheid gemarkeerd. En in het geven van de naam komt tenslotte één en ander samen. De naam verleent ons eigenheid en uniciteit. Tegelijk bindt en verbindt de naam ons aan de gemeenschap. Onze naam zegt: we zijn iemand en we horen ergens bij.

***

En nu ik, via deze ontwikkelingspsychologische omweg, één en ander tegen elkaar afzet (of liever: naast elkaar zet): deze glorie van de autonomie aan de ene kant en de aangewezenheid op elkaar in de gemeenschap aan de andere kant – nu ik dit doe, realiseer ik me dat Ezechiëls gelijkenis precies deze twee kanten van ons mens-zijn aanspreekt.

De parabel beschrijft om te beginnen het volk Gods als een zuigeling. Deze zuigeling is na zijn geboorte aan haar lot overgelaten, zonder dat de twee wezenlijke handelingsreeksen zijn verricht die het maken tot een volwaardig mens. Ten eerste is de navelstreng niet door- of afgesneden en is de boreling niet schoongewassen van bloed en vruchtwater. De overgang van foetus naar een zelfstandig ademend bestaan is niet gemarkeerd. Ten tweede heeft men nagelaten om de zuigeling op te nemen in de geborgenheid van de gemeenschap door de handelingen van het zalven en kleden.

Je zou dus kunnen zeggen: het kind leidt een amorf bestaan in een menselijk niemandsland. Het verkeert nog in een foetale staat: de grens tussen symbiose en zelfstandigheid is niet gepasseerd, laat staan dat het kind vervolgens in de gemeenschap is opgenomen. Het is verworpen, weggegooid – minder nog dan te vondeling gelegd.

En hier zet de Levende, aldus de parabel, de eerste cruciale stap. Hij komt voorbij, komt naar de vondeling toe en maakt af wat er bij de geboorte is nagelaten. Hij laat de zuigeling als het ware nu echt geboren worden. Hij roept het tot leven, hij reinigt het van bloed en vruchtwater en knipt de navelstreng netjes af. Leef en word volwassen! – roept hij het kind toe. Voor de goede verstaander is dit een beeld voor de roeping van de aartsvaders, om hun verstikkende omgeving te verlaten en op weg te gaan. De Levende doet dit alles letterlijk in het voorbijgaan. Maar anders dan de mensen die het kind aan zijn lot hebben overgelaten, gaat hij niet achteloos voorbij. Hij houdt zijn tred in, blijft staan en geeft aandacht. Wat een mooi beeld.

Ook de volgende wezenlijke stap wordt gezet – en weerom in het voorbijgaan. Het opgroeiende kind wordt opgenomen in het verbond. Dit wordt beschreven in voor ons gevoel wellicht wat tegendraadse beelden: het beeld van de man die zich ontfermt over een erg jonge (misschien een tiener nog?) vrouw en de liefde met haar bedrijft, haar ontmaagdt. Hij bedekt haar naaktheid, de eenzaamheid die de keerzijde is de zelfstandigheid, en voegt haar via het huwelijk in binnen de gemeenschap. Ook hier hebben we te maken met een verwijzing: één en ander is een beeldspraak voor het verbond met Mozes.

God die zijn volk, ons mensen tot vrijheid wekt (paradoxaal uitgedrukt: tot vrijheid predestineert) en vervolgens opneemt in een gemeenschap met hem en andere mensen (omdat vrijheid nu eenmaal niet het hele verhaal is): dat lijkt de kern te zijn van Ezechiëls passie.

Dit verklaart wellicht ook zijn woede jegens wat hij ziet als afgoderij. Het volgen van zogenaamde afgoden is immers vaak een vlucht voor authentiek mens-zijn, voor vrijheid en verantwoordelijkheid. Afgoden bieden immers vaak een vals gevoel van geborgenheid en ontslaan ons van eigen verantwoordelijkheid. Ze verleiden ons, om ons lot in hun handen te leggen. Tegelijk ondermijnen ze ook de gemeenschap, waartoe we zijn geroepen, omdat ze ons mensen tegen elkaar uitspelen – hetgeen uitgedrukt wordt in de mensenoffers die ze vragen.

Deze afgoden, die ons onmondig houden en isoleren, kennen ook wij wel degelijk: het kunnen infantiele geloofsvoorstellingen zijn, maar ook religieuze, maatschappelijke en economische stelsels die wij heilig hebben verklaard, zoals de mammon van het geld met zijn priesters in de Londense City. Het zijn afgoden die ons onmondig maken en ons tot elkaars tegenstanders en concurrenten maken in een systeem waarin het ‘erop of eronder’ is.

***

Is dit nu allemaal geen hoogdravende taal? Dan is het verhaal van Jezus misschien een verademing. Hij lijkt gewoon te doen, wat Ezechiël zegt. En dat resulteert in een simpel verhaal.

Er is een vrouw. Ze is door haar lichaam in de steek gelaten. Tal van genezers – reguliere en alternatieve – hebben op haar geparasiteerd. Gevangen is ze in haar biologische lot en in een systeem dat misbruikt maakt van haar afhankelijkheid en haar zodoende opsluit en uitsluit.

En dan komt een mens voorbij. Scheert rakelings langs haar. Met de moed der hoop vangt ze een zuchtje op van de lucht die hij verplaatst. En ze wordt bevrijd. Bevrijd uit de meedogenloze cirkelgang van haar biologische bestaan, bevrijd uit haar lot als speelbal van de natuur en een gewetenloos stelsel van gezondheidszorg. Bevrijd – en daarna opgenomen in het verbond van vrede.

Als we door de weerbarstige tekst van Ezechiël héén kijken en als we hem lezen in samenhang met het genezingsverhaal, stuiten we op dit goede nieuws: het nieuws dat er een vrijheid mogelijk is, die gepaard gaat met gemeenschap. Dat God voorbij is gegaan, is blijven staan en ons heeft bevrijd uit de verleiding van valse geborgenheid en uit ons isolement. Het is goed nieuws, een handreiking: en dat vraagt om een kordaat antwoord onzerzijds. Een antwoord dat erin bestaat ja te zeggen tegen onze vrijheid en verantwoordelijkheid en in te gaan op de uitnodiging tot verbondenheid.

Amen

Eric Corsius

www.ericcorsius.nl